

2025-09-12

Arbetsmarknadsdepartementet

Diarienummer: A2025/00628

Yttrande över betänkandet *En arbetsmiljöstrategi för ett förändrat arbetsliv* (SOU 2025:73)

Sveriges universitetslärare och forskare (SULF) avger härmed sitt remissvar på den rubricerade utredningen.

SULF är ett förbund inom Saco som organiserar lärare, forskare och doktorander med flera inom högskolesektorn. SULF har över 22 700 medlemmar.

Sammanfattning av SULF:s synpunkter

SULF tillstyrker:

- SULF tillstyrker regeringens förslag till ny arbetsmiljöstrategi.
- SULF ser positivt på att utredningen belyser problemet med hat, hot och trakasserier mot forskare och lärare och att arbetsmiljöstrategins tredje delmål adresserar denna problematik.
- SULF tillstyrker inrättandet av en nationell samordningsfunktion för arbetsmiljö. SULF anser att den nationella samordnaren bör placering vid ett departement.

SULF avstyrker:

- SULF avstyrker att målbilden för dödsfall till följd av arbete formuleras som ett förflyttningsmål. SULF anser att detta skapar en kontrast till nollvisionen om dödlighet till följd av arbete.
- SULF avstyrker att regeringen inför en riktad styrning av universiteten genom att ställa krav på att arbetsmiljökunskap integreras i undervisningen.

SULF anser att följande förslag behöver justeras eller förtydligas:

- SULF saknar ett resonemang om hur klimatförändringarnas krav på nya arbetssätt kommer att påverka den social och organisatoriska arbetsmiljön.
- SULF ser tydliga kopplingar mellan en arbetsgivares ansträngda ekonomi och en försämrad arbetsmiljö och anser att utredningen tydligare bör belysa att nedskärningar negativt påverkar arbetsmiljön.
- SULF efterfrågar ett förtydligande kring hur studenters kunskap om arbetsmiljö ska stärkas inom universitetsutbildningar.
- SULF efterfrågar att det identifierade behovet av riktat arbete för ökad jämställdhet, jämlikhet och inkludering även belyser de utmaningar HBTQ+ personer möter i sitt arbete.
- SULF anser att den nya arbetsmiljöstrategin bidrar med en tydlig struktur och konkretisering av målen men vill understryka att tillvägagångssättet och implementeringen av strategin avgör om reell förändring kan uppnås.

SULF:s synpunkter

Hat, hot och trakasserier mot forskare och lärare

SULF välkomnar att utredningen belyser att hat, hot och trakasserier mot forskare och lärare är ett växande problem i högskolesektorn. SULF:s rapport (2024) visar att 39 procent av högskoleanställda forskare och lärare har utsatts för någon form av hot eller trakasserier.

SULF har även publicerat en uppföljande rapport 2025, *"Hot och hat – varför anmäler inte universitetslärare och forskare?"*. Rapporten visar att 44 procent av de med tillsvidareanställningar rapporterar missförhållanden medan endast 36 procent av de med tidsbegränsade anställningar rapporterar missförhållanden. SULF anser att det är oroande att en så stor andel av de som utsätts väljer att inte rapportera händelserna. Rapporten från 2025 visar att bakom denna tystnad ligger inte enbart individuella överväganden utan även strukturella problem, såsom bristande tillit till arbetsgivaren, erfarenheter av uteblivet stöd, en normaliserad kultur av utsatthet samt en rädsla för negativa konsekvenser vid anmälan. Slutligen visar även SULF:s rapport att nästan en tredjedel av dem som faktiskt har rapporterat missförhållanden uppger att de inte fått något stöd eller att inga åtgärder har vidtagits. Detta riskerar att förstärka en kultur där det upplevs som meningslöst, eller till och med riskfyllt att säga ifrån.

SULF är positivt inställd till att utredningen i delmål tre punkt fyra föreslår en målbild om att hat, hot och trakasserier i arbetslivet ska minska. SULF efterfrågar även att en målbild formuleras som säkerställer att de som anmäler sådana händelser ges stöd och att de rapporterade händelserna hanteras i enlighet med relevant lagstiftning och föreskrifter.

Förslag om en nationell samordningsfunktion för arbetsmiljö inrättas (kap. 4.3.3)

SULF anser att utredningens förslag om att införa en nationell samordningsfunktion är välavvägt och grundat på en väl genomförd behovsanalys. SULF instämmer i utredningens bedömning att en nationell samverkansfunktion kan bidra till att förstärka och förbättra samordningen inom arbetsmiljöpolitiken. SULF:s förhoppning är att samverkansfunktionen kommer att bidra till en ökad förankring av arbetsmiljöstrategin hos arbetsmarknadens parter och därmed även lokalt på arbetsplatser.

SULF anser, i enlighet med utredningens förslag, att samordningsfunktionen bör placeras vid ett departement. En nära koppling till politiken är viktig för att samverkansfunktionens syfte ska kunna uppfyllas.

Nollvision om dödlighet till följd av arbete kvarstår

SULF anser att den målbild som utredningen föreslår avseende nollvision om dödlighet till följd av arbete (s. 85 f.) inte överensstämmer med själva nollvisionen. SULF anser att arbetsskador och arbetsrelaterade sjukdomar som leder till förtida dödsfall är så allvarliga att målbilden måste överensstämma med nollvisionen. Att arbeta för att uppnå nollvisionen kan upplevas som orealistiskt, men en målbild som inte är samstämmig med nollvisionen riskerar att underminera dess trovärdig.

Regeringen och myndigheternas roll (kap. 4.3.2)

Utredningsförslaget

Utredningen skriver att regeringen och berörda departement har den centrala rollen vad gäller att utveckla och implementera åtgärder för att uppnå delmålen i arbetsmiljöstrategin. Utredningen skriver att dessa åtgärder bör utformas inom ramen för regeringens ordinarie styrning och baseras på förslag från relevanta myndigheter. Vidare menar utredningen att arbetsmiljöns påverkan på folkhälsa, utbildning, socialförsäkringar, jämställdhet, integration, innovation och konkurrenskraft kräver samverkan mellan flera olika politikområden och myndigheter. Utredningen förklarar därför att landets lärosäten kan involveras i arbetet med strategin (s. 107). Utredningen skriver även under konsekvensbedömningen (s. 152 f) att utredningens förslag bland annat förväntas medföra ett ökat behov av att lärosäten utvecklar sin kapacitet att integrera arbetsmiljökunskap i undervisningen.

Undervisande personal ska besluta om innehållet i undervisningen

SULF avstyrker att regeringen går in med riktad styrning av universiteten i stort, inklusive i denna fråga. SULF anser att det är universiteten och i slutändan den ansvariga läraren som beslutar om ett programs kurser och kursernas innehåll. SULF anser det som högst olämpligt och oförenligt med universitetens uppdrag enligt högskolelagen att direkt styra undervisningens innehåll.

SULF vill påminna om att det sedan länge funnits en informell överenskommelse mellan Sveriges regering och lärosätena om att respektera den akademiska friheten och därmed lärosätenas särskilda roll, även om lärosätena formellt är myndigheter. Att regeringen har rätt att ge lärosätena ett uppdrag betyder inte att den ska göra det. SULF vill varna för att ett sådant agerande, som även exemplifierats i andra uttalanden från regeringen i närtid, långsamt kommer att inskränka lärosätenas autonomi och begränsa den akademiska friheten.

Klimatförändringarnas påverkan på organisatorisk och social arbetsmiljö

SULF saknar ett resonemang om att klimatförändringarna även kan medföra effekter för den organisatoriska och sociala arbetsmiljön. Utredningen är generellt duktig på att belysa att arbetsmiljö är mer än bara den fysiska arbetsmiljön men när det gäller klimatförändringarna och den gröna omställningen bortser utredningen från de psykologiska och sociala aspekterna och deras påverkan på arbetsmiljön. Som utredningen påtalar ett flertal gånger är det viktigt att se arbetsmiljöarbetet som en helhet för att åstadkomma en jämlik, jämställd och inkluderande arbetsmiljö.

Långvarigt ansträngd ekonomi sätter press på arbetsmiljön

Universitetskanslersämbetet presenterar årligen en rapport som bland annat redogör för den aktuella ekonomiska situationen på de svenska lärosätena. 2025 års rapport visar att även om högskolesektorn uppvisade på ett bättre ekonomiskt resultat 2024 jämfört med 2023 är sektorns ekonomi fortsatt ansträngd. De statliga lärosätena redovisade sammantaget ett negativt resultat på 250 miljoner kronor 2024. Det samlade underskottet förklaras av ett negativt resultat på 350 miljoner kronor inom utbildningsverksamheten. Det är främst de senaste årens kostnadsökningar som har lett till att lärosätena redovisar negativa resultat. Ersättningen per student har inte följt kostnadsutvecklingen sedan systemet infördes på 1990-talet och de senaste årens stora kostnadsökningar har slagit hårt mot ett redan pressat system.

SULF vill framhålla att det ansträngda ekonomiska läget på landets lärosäten medför negativa konsekvenser för arbetsmiljön. SULF noterar att den ansträngda ekonomin på lärosätena innebär nedskärningar och uppsägningar, vilket i sin tur leder till att färre arbetstagare ska utföra samma mängd arbetsuppgifter, vilket skapar en osund arbetsbelastning. SULF konstaterar att stödfunktioner inom teknisk och administrativ personal minskas, vilket ytterligare försvårar arbetsförhållandena för kvarvarande tekniskt och administrativ personal samtidigt som arbetsbelastningen på undervisande personal ökar. Samtidigt ökar antalet studenter 2024 jämfört med 2023. Höstterminen 2024 var totalt 402 000 studenter registrerade för studier vid universitet och högskolor, vilket är det högsta antalet någonsin. Det är svårt att säga vad exakta effekterna av detta kan komma bli, men SULF ser en risk att färre personal och fler studenter leder till en försämrad arbetsmiljö för lärare.

SULF anser att de minskade ekonomiska resurserna till lärosätena och deras direkta påverkan på arbetsmiljön utgör ett strukturellt arbetsmiljöproblem som bör ges utrymme och analys i utredningen.

Insatser för kunskap till studenter om arbetsmiljö

SULF anser att det är mycket viktigt att anställda har god kunskap om sina rättigheter och skyldigheter avseende arbetsmiljö. SULF delar utredningens uppfattning om att det är viktigt att kunskapen om vad som utgör en god arbetsmiljö förmedlas till studenter tidigt för att skapa långsiktig hållbarhet för individer.

SULF är dock mycket kritiska till att detta ska åtgärdas genom ett riktat beslut om att universiteten ska inkludera även kurser eller moment om arbetsmiljö i sina utbildningar. Det inskränker inte bara, som vi klargjort ovan, universitetens autonomi utan innebär också en ökad arbetsbelastning för universitetsanställda. Anställda vid universiteten har redan idag en hög arbetsbelastning och många jobbar generellt mer än vad deras arbetstidsmått föreskriver. Om även denna uppgift ska läggas på universitetsanställda krävs anpassningar i arbetsbördan för att inte riskera att själva syftet med arbetsmiljöstrategin går förlorad för denna grupp av arbetstagare. SULF saknar ett resonemang om detta i konsekvensbedömningen.

HBTQ+-identitet bör tas in som en faktor som påverkar personers upplevelse av arbetslivet och arbetsmiljön

Utredningen har beslutat att arbetsmiljöstrategin ska bygga på ett antal centrala utgångspunkter (se kapitel 5.3). Utredningen har bestämt att strategin ska ha ett tydligt fokus på jämställdhet, jämlikhet och inkludering. Utredningen lyfter kön, etnicitet och funktionsnedsättning som faktorer som påverkar individers arbetsliv och arbetsmiljö. SULF menar att även det faktum att en person identifierar sig som homosexuell, bisexuell, transperson, queer eller intersexperson påverkar personens arbetsliv och arbetsmiljö.

RFSL, Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter, visar i sin rapport *Trans, arbetsmarknad, plånbok (2025)* på de motgångar transpersoner upplever på arbetsmarknaden och i arbetslivet. Myndigheten för arbetsmiljökunskap belyser i sin kunskapssammanställning *HBTQ-personers organisatoriska och sociala arbetsmiljö (2022)* de motgångar och problem som HBTQ+-personer möter i arbetslivet och i sin arbetsmiljö. Brister förekommer främst i den organisatoriska och sociala arbetsmiljön.

SULF förespråkar att även HBTQ+-identitet bör inkluderas som en faktor som påverkar individers upplevelse av arbetslivet och arbetsmiljön i de centrala utgångspunkterna för arbetsmiljöstrategin.

Tillvägagångssätt och implementering av strategin är det som kommer att skapa reell förändring

SULF ser positivt på att den nya arbetsmiljöstrategin bidrar med en tydlig struktur samt en konkretisering av de övergripande målen för arbetsmiljöarbetet. Strategin utgör ett viktigt ramverk för att främja hälsa, säkerhet och välbefinnande på arbetsplatser. Samtidigt vill SULF understryka att det praktiska genomförandet är avgörande för att uppnå reell och varaktig förändring. Här ser SULF det som särskilt viktigt att utredningen ger den nationella samverkansfunktionen ett tydligt mandat och tillräckliga resurser.

För Sveriges universitetslärare och forskare,

Sanna Wolk

Alice Törnlund